

FRANÇOIS VALLEJO

Nyugat

Nehéz elhinni, hogy két fénykép két ember módjára összetalálkozhat, és valami furcsa keveréket képezve akár reakcióba is léphet egymással.

Egyszer, egy napon kapnak néhány igazán régi fotót a családjuktól, abból a fekete-fehér, homályos, inkább már elmosódott fajtából. Hanyag vagy szórakozott pillantást vetnek rá, csak a felmenőik, semmi egyéb.

Az egyik fotó mégis felkelti az érdeklődésüket egy rövid időre: nagydarab ember áll egy mezőn, kezében puska, mellette egy csupa izom, ágaskodó fekete kutya.

Arra gondolnak, milyen különös, hogy három-négy generáció is megőrizte és továbbadta ezt a nyilvánvalóan rosszul sikerült fotót; az alak nem középen van; szinte elesik: a kutya mozdította ki az eltervezett pózból. És ez minden.

Vagy mégsem. Másnap, 2004 tavaszának egyik reggelén egy újságárus mellett mennek el, és a napilapok között észreveszik, észrevenni vélik... végül is csak észreveszik vagy nem? A családi fotó az ott, mindenütt.

Azt gondolják: lehetetlen, képtelenség. Megveszik az újságokat, belevetik magukat. Habár ez nem a maguk fotója, nagyon hasonlít rá. Ugyanaz a kutya, ugyanaz a póz, ugyanazok a duzzadó izmok, ugyanaz a pofa: fekete, hegyes, feszülten figyelő. De mire is? Egy meztelen, megfélemlített fogolyra. Ez az abou ghraibi börtönről közölt első fényképek egyike.

Itt akár meg is állhatnának: az egyik kutya hasonlít a másikra. De valami mégis azt súgja maguknak, hogy újra elővegyék azt a százéves fotót, s összehasonlítsák emevvel, csak úgy, pusztán az összehasonlítás kedvéért.

Először szórakoztatónak találják: a két állat tényleg megszólalásig hasonlít, ugyanaz a fajta, ugyanaz a hatalmas termet, ugyanabban a pillanatban lettek lefényképezve, ugyanaz a vadság látszik a szemükben és az állkapcsukon.

* © Éditions Viviane Hamy, 2006. François Vallejo 1960-ban született Le Mans-ban. Nagy hatással volt rá Paul Claudel és Louis-Ferdinand Céline művészete. Az egyetemen irodalmat tanult és most ő maga is irodalmat tanít, jelenleg Le Havre-ban. Saját bevallása szerint történelmileg leginkább Szofoklész és a XVIII. század kereszteződik benne, valamiféle keverék, aki a XXI. században próbálja megtalálni a helyét (« un croisement entre Sophocle et le XVIIIe siècle, un bâtard en somme, cherchant sa route dans le XXIe siècle »). Eddig 8 regénye jelent meg, mind a Viviane Hamy kiadó gondozásában. Madame Angeloso című regényével 2001-ben elnyerte a Prix France Télévisions díjat, Groom (Az inas) című regényét 2004-ben a Prix des librairies díjjal jutalmazták, a Le Voyage des grands hommes (Nagy emberek utazása) című regénye pedig 2005-ben a Prix Pierre Mac Orlan díjat nyerte el. 2007-ben, Ouest (Nyugat) című regényéért megkapta a Prix du Livre Inter díjat.

Aztán már egyáltalán nem találják szórakoztatónak. Úgy érzik, s ez valami új tapasztalat, hogy a két kép e találkozással hat egymásra. Mint valamiféle robbanó keverék: az újabb kép új szint kölcsönöz a réginek. Azt, amit korábban ártatlan mezőnek vélték, múlt századi vadőr hatalmas és bátor kutyájával, most veszélyes jelenet-té változott: úgy tűnik, mintha egy férfi egy, a képbe hirtelen beugró szelindekkel küzdene. Idegessége – vonásainak elmosódottsága ellenére, vagy éppen azért – egyértelműnek tűnik, akár egy kirobbanni készülő dühroham, vagy alig türtőztetett erőszak.

Azt gondolják, túlzásba estek, hiszen sosem értelmezték volna így ezeket a részleteket az Abou Ghraib-i fotók nélkül. Tekintetüket egyszerűen csak befolyásolták a képek.

Valószínűleg, de hamarosan felrémlik bennük, hogy mit is mondtak régen erről a vadőrrel, akire mindenki úgy emlékszik, mint a család leghírhedtebb tagjára: ez az alak majdnem megőrült öregségére, képzelt kutyákkal ordítózott, sírva, könnyörögve, hogy ne hogy beeresszék őket a szobájába.

Arra gondolnak, hogy végtére akkor nem is olyan képtelen ez az új szemlélet. Egy vadőr, aki végül rettegett a kutyáktól.

Egymás mellé rakják a két képet. Megállapítják, hogy még mindig hatnak egymásra, főleg, ahogy a két kutya eggyé válik, a harapás veszélyétől félni a legjobban, ez a legfélelmetesebb a veszélyek közül, félelmetesebb, mint egy ember, mert arról azt gondoljuk, hogy az utolsó pillanatban még türtőztetheti magát; de nem így az állat. És érzik ezt a veszélyt, hirtelen e meztelen rabbá válnak, ezzé az amerikai katonaként felfegyverzett vadőrré.

Sosem gondolták volna, hogy két kép így összeérhet, s ilyen kölcsönös változtatásokra képes, s még arra is, hogy átalakítsa látásmódjukat, talán még az életüket is.

Arra gondolnak, hogy Abou Ghraib története, a rabok, a kínvallatók, a kutyák, a tárgyalások, főhír az újságokban és mindenütt máshol is, már mindenki ismeri, a miénk. De mi van ennek a haragvó és nyugtalan kutyás alaknak a történetével?

A kimozdult pózban lévő vadőrt Lambert-nek hívják. A fotó által körbehatárolt földdarabot ismerem, hisz onnan jövök én magam is, ez a Nyugat. Lambert-nek a Nyugatot, kutyái idejébe visszanyúló történeteit, mindenekelőtt egy kastély jelenti. A fénykép hátuljára oda is van írva a neve: perrières-i kastély. Látszik, hogy aki feljegyezte, nem minden büszkeség nélkül tette azt. A kastélyok tekintélye még jóval a forradalom után sem kopott meg. Lambert természetesen nem a kastélyúr, csak ott szolgál.

Mikor Lambert odament, még az öreg Galagonya báró volt a perrières-i kastély ura. Lambert anyja még azelőtt, hogy férjhez ment volna egy volt forradalmi katonához, öt évet szolgált a birtokon szobalánnyként, szerették őt az urak. Nyugaton ugyan nem nézték jó szemmel az efféle előéletet, a férjnek volt annyi sütnivalója, hogy el tudta ezt feledtetni az emberekkel. Persze korai halála sem volt hátrány.

Mikor a birtok vadőre meghalt és ezt Lambert özvegye megtudta, beprotezsálta a fiát, hát nézzék ezt a markos legényt, ezzel a tüdővel egy pajtát is el tudna fújni. Nem kellett erőlködni, a fiatal Lambert-ben, a Fournier lány fiában megbíztak.

Nézzék csak a falkát, húsz vadászkutya, egyedül visszahozzák az ember lábához akár az egész erdőt is, ha épp ahhoz van kedvük: már egy fütyentésből tudták, mit kell tenniük. És pont ez volt a gond, túlságosan is jól tudták, mi a dolguk, már-már az lehetett az ember érzése, hogy a halottnak, a régi vadórnek engedelmeskednek.

Lambert felrissítette a vérállományt, hogy olyan falkája legyen, ami csak neki engedelmeskedik, meg aztán sok kutya öreg volt már, mint ahogy az uraság is, vagy mint a régi vadőr, aki meg már halott volt. Néhány évébe azért beletelt, mire betanította a friss kutyákat, hisz nem lehet csak úgy kitörölni a halottak emlékét, ahogy az öreg várúrét sem.

Az ifjú báró, aki nem is olyan ifjú, negyven éves, legalább tizenöt éve nem beszélt az apjával. Már nem lehet tudni, hogy az apa üldözte-e el a fiát, vagy a fiú menekült-e el az apja elől. Kettejük nézeteltérése azonban biztos volt. Az idősebb Galagonya úr elég hamar fia ellen fordult. Ennek a régimódi, mindig nyájas, mindenki által szeretett férfinak csak egyetlen furcsasága volt, hogy gyűlölte a fiát. Ha tehette, lehordta az asztalnál, vadászat közben, séta közben, sosem szalasztott el egyetlen alkalmat sem. Te semmirekellő... Fölösleges tanácsot, szívességet kérni tőle, a gondolkodás vagy a bátorság leghalványabb jelét sem mutatja... Csak üresség van benne. És ráadásul milyen satnya. Egy ilyen idős fiú és mindig beteg... Ez nem lehet, csak merő rosszindulat. Betegségre hajlamos testalkat? Ugyan már! Nem, nem, ez szín tiszta gonoszság, ez a véleményem. Néha azért túlzott az öreg, mondták is gyakran a háta mögött, zsarnokoskodik a fián. Persze őt is meg lehetett érteni, mikor az ember meglátta az erőtlenül botorkáló fiút, arca merő unalom, szinte megvetés. Talán nem is férfi ez itten, mondogatta az apja: a Nyugat legalázatosabb parasztjainak poros nyomába sem érsz. Azok mind szélesebbek, egészségesebbek, erősebbek nálad. Micsoda szégyen. Egyik sem mutatkozna veled szívesen.

Idősebb Galagonya úr egy volt a királpárti felkelők vezére közül a forradalomtól kezdve egészen az utolsó, 1831-es maine-i felkelésekig; energikus, büszke ember. Környezete meghatározó alakja. Így ez a csenevész fiú, aki minden másnap ágyra esik és menekül az emberek elől, tényleg elkésérítő volt. Habár orruk és szájuk nagyon hasonlított, néha nyilvánosan is kétségbe vonta, hogy valóban ő az apja. Az anyja már nem volt mellette, hogy tiltakozzon, vagy hogy megvédje gyermekét. Az öreg több mint húsz éven át sanyargatta a fiút, mihelyt beteg lett, titkon egy sötét zugba rejtette: Látni sem bírom ezt. Majd akkor gyere elő, ha férfihoz illően egészséges leszel. Innen az orvostudomány gondolata. Ahogy teltek-múltak az évek, a gyerek megtanulta, hogyan rejtse el betegség jeleit. De az apa sem esett a feje lágyára, mindig úgy rendezte, hogy a fia kéznél legyen. Mindenben parancsolt neki és egyfolytában azt ismételtette, hogy egyedül semmire sem képes. A fiú tanulni akart? Művészetet? Művészettörténetet? Beteges ízlés, szó sem lehet róla: legfeljebb

jogot. Megbukott? Na persze, mi másra is lehetett számítani. Sokáig bírta zokszó nélkül, de többen is látták, ahogy az erdőben üvöltött, ágakat tört, madárházakat rombolt; a tanyákon disznókat rugdosott ugyanazzal a keserves üvöltéssel; a kastélyban meg leszegett fejjel, szótlanul ült, a szokásos gonoszságok és szitkok lepe-regtek róla. Végül maga az apja parancsolta neki, hogy házasodjon meg. Házasodó korban vagy, sajnos te vagy a nevem egyetlen továbbvivője, kiválasztottam neked valakit. A fiú először szétszedett egy tyúkólat Gerzeau-éknál Clos-Morin-ben, azt hitték, egy hatalmas róka bánt el a csirkékkel. A Gerzeau lány viszont látta őt, elmondta az apjának, de nem akartak belekeveredni a várúr ügyeibe. A fiúnak alig volt ideje, hogy leszedegesse magáról a tyúkólban rátapadt tollakat. Az apja hívatta a könyvtárba, hogy tudassa vele esküvője részleteit, dátum, elkövetkező élet, pénz: meghajolt apja akarata előtt. Jobbat érdemel nálad, mondta az apja fiát elbocsátva, ez a legnagyobb kiváltság, amit adhatok neked. De mindezt csakis a névért teszem, nem érted.

Kiváltságról beszélni egy ilyen nő esetében – harmadfokú unokatestvér a Labrunie ágról, Jeanne-nak hívják, ugyanolyan durva, mint az öreg huhogó-vezér, ugyanaz a parancsoló hangnem. Azt mondják, ő lett az apa megfigyelő szeme, a férjén zsarnokoskodó feleség. Mikor elszabadultak az indulatok, a fiatalabbik Galagonya végül fellázadt, szembeszegült apjával, elmenekült a perrières-i birtokról, vagy inkább el-üldözték, a felesége viszont nem engedte ilyen könnyen kicsúszni a kezei közül. Szüksége volt rá, hogy uralkodjon rajta, és az ifjú Galagonya beadta neki a derekát. Nem tudni, hogy Párizsban is tört-zúzott-e, ablakot vagy lépcsőkorlátot, hogy levezesse feszültségét. Végül elég furcsa párost alkottak. A legkülönösebb az volt, hogy Galagonyané továbbra is meg-meglátogatta apósát csak úgy egyedül a perrières-i kastélyban, utasításokat kapott tőle, hogyan uralkodjon az ifjabbik Galagonyan, ott, Párizsban, az apja nevében. A helyzet előnye az volt, hogy feleségének köszönhetően a fiú továbbra is részesedett a családi vagyonból; csak hát elég borsos árat kellett fizetnie ezért a pénzért.

Lambert, aki később lépett be a perrières-i birtokra, az utolsó években többször is találkozott az asszonysággal; nem volt csúnya, csak száraz és kemény; két-három hetet töltött évente a kastélyban. A szolgálók arról susmogtak csúfondárosan, hogy végre csak lett valami, amin az öreg báró osztozik a fiával. Talán csak üres szóbeszéd, amit viszont a meny hirtelen halála igazolni látszott: ezt az idősebb Galagonya csak három hónappal élte túl. Véletlen egybeesés? Lehet, de nem valószínű. Azt mondták, nem tudta feldolgozni a veszteséget, főleg a temetést illetően: a fiú végül megtiltotta apjának, hogy részt vegyen rajta. Az emberek nem győztek csodálkozni. Valami nagyon megváltozott. A fián zsarnokoskodó apa nem tudott felállni ekkora veszteség után. Végére is ez az igazság. Ugyan miért is engedelmeskedett ilyen sokáig az a fiú? De senki nem is akarta megérteni, ez az urak dolga. És aztán egy nap az apa, akit a környéken mindenki annyira szeretett, igazi nyugati uraság, kemény,

de igazságos, talán nem vigyázott eléggé, vagy semennyire sem, amikor felemelte a tűzön rotyogó fazék fedelét.

Az ifjabb Galagonyát a sorozatos halálesetek és a szabadságélmény teljesen megváltoztatja. Amilyen gyorsan csak lehet, ráteszi kezét az örökségére. Bizonygatja, hogy mindig is szerette a perrières-i birtokot. Úgy dönt, hazaköltözik, ahogy ő mondja, az otthonába. Azt gondolják, csak bosszút akar állni.

Érkezésének pusztá látványa is igazi megpróbáltatás volt a szolgálók számára. Ők sem különböznek sokban a kutyáktól, szívesebben engedelmessé válnak egy halottal, mint egy élővel; meg aztán mindig az apának adtak igazat a fiúval szemben, hiszen ő volt az úr, és micsoda úr! De a fiú visszajött, mit lehet itt tenni, ő a kastély, az erdők, a tó és a három tanya jogos tulajdonosa, közülük kettő nyugaton fekszik, ott termékenyebb a föld, egy pedig délen. Megszökni vagy megszokni kérdése volt a dolog. Ez utóbbi volt a nehezebb. Azok, akik személyesen ismerték fiatal korában, inkább máshol kerestek munkát. A tanyán élők nem voltak olyan szoros kapcsolatban a kastéllyal, nem hagyhatták csak úgy ott a gazdaságot. A szolgálók közül csak Lambert-ék nem ismerték az ifjabbik Galagonyát, ők kivártak. Inkább nem adtak hitelt a pletykáknak... Eltelt tizenöt év, mindenki változik... Kitartottak. Ámbár gyanították, hogy egy fura alakkal van dolguk: hiányoztak belőle a mozdulatok; az öreg báró mozdulatai. Köztudott dolog, hogy a nyugati emberek még hatvan évvel a forradalom után is azt szerették, ha a fiatalurak hasonlítanak felmenőikre. A perrières-iek szemében természetes volt, hogy apa és fia, kik már több mint tizenöt éve összevesztek, különbözzenek egymástól, na jó, de ennyire? Végso soron a lényeg a szakma. De vajon mit vár a vadőr az új gazdától? Vajon mit vár az úr megérkezésétől, ami mondjuk épp holnap lesz? Arra számít, hogy a gazda majd végig akarja nézni az egész kennelt, mutassa be nekem a kutyáimat, Lambert. És aztán? Az úr, több mint tizenöt évnyi távollét után az egyiket megsimogatná, a másikat megveregetné a pofáját, két-háromnak megtapogatná hűvös orrát, megsimogatná egy vörös szőrű selymes bundáját, mindegyiknek megbecsülné a korát, csodálná a fülek formáját, hogy szép-e az esésük, a kicsi szaglását, ez Artois-vérvonal. Megmutatná, hogy nemcsak a birtok, de a kutyák ura is. Ehelyett semmi; még csak a fejét sem mozdítja, mikor a kutyák kennelje előtt halad el, azok meg izgatottan csaholnak a kerítés mögött. Még azt is megparancsolja, hogy a nagy kutyát vigyék el az útból, érthető, látni sem akarja a Rajah-t, ezt a szép szörnyeteget, fél tőle. Lambert kezdi megérteni a fián zsarnokoskodó apát.

Hát jó, ha az urat nem érdeklik a kutyák... Akkor mit akar látni? Az embereit. Hogyan vannak elszállásolva. Az életkörülményeiket, ahogy ő mondja. Vajon mit számít neki mindez? Alig érkezik meg, már a vadórlakra kíváncsi, a kastélytól száz lépésre, az apja soha be nem tette volna oda a lábát. Ő viszont tudni akarja, hogy Eugénie, Lambert felesége rendben tartja-e a konyhát, szegény, hirtelenjében még rendet tenni sincs ideje, majd belehal a szégyenbe, mintha meztelenül állna az úr előtt. Bejön, leveszi kalapját, de még annyit sem mond „Jó napot”; körbenéz, benyit

a hátsó ajtón, bemegy a belső szobába, Eugénie kis híján térdre rogy, de Lambert elkapja; szerencsére sötét van; az úr se szó se beszéd kijön. A kislány lép be, hét-nyolc éves forma, Magdeleine, az úr megállítja, megfogja az állát és az állkapcsát vizsgálja, jobbra, balra fordítja, megtapogatja koponyáját, éppúgy, ahogy a kutyákkal kellett volna tennie. Noha nem mondja, jó kutya, de majdnem: finom bőre van, milyen érdekes, és milyen fehér. Nem olyan, mint a többi ittenié. Kicsit túl sokáig nézi, kissé zavaró, de ez minden. Nem, ez mégsem minden. Mielőtt elmenne, hosszasan nézi Eugénie hasát: egy fiút hord a szíve alatt. Karácsonyra várjuk, mondja Lambert, de attól még tud dolgozni. A báró felemeli kezét, mintha azt mondaná: nem érdekel. Nem valami úri mozdulat. A vadőr aggódik, mondja is a feleségének, hogy most aztán jól el vannak rendezve, egy ilyen ember, egy ilyen fura alak, és ez még csak a kezdet.

Perrières új bárója körbenézett Lambert-éknél, azóta semmi; de ez talán még aggasztóbb. Mit akar tulajdonképpen? Mi van, ha éppen ahhoz van kedve, hogy kihajítsa Lambert-éket s velük együtt apja porait, hogy kedvére alakítsa a háznépet? Ami lehetséges is, mindazok után, amit az apjától, a zsarnoktól látott. Akkor vajon mire vár még?

Egy októberi vasárnapon, Lambert megissza rumos teáját, és azon töpreng, mivel üsse el a délutánt. Az úr már kilovagolt almásderesén, jobban mondva, a szürke almásderesen. Lambert arra gondol, meg kéne futtatni egy kicsit a kutyákat, nem vadászni, nem, az úr beleegyezése nélkül nem lehet vadászni, és az úr per pillanat most, na, mindegy. Jobb vállára veti puskáját, szorosán tartja bal kezében a feltekert ostort, nem mintha vadászni menne, nem, csak az egyensúly kedvéért, meg aztán sosem lehet bírni a kutyákkal, ha egy nagyvad túl közel merészkedik. Mélyre sülyed lába a humuszban, már két hete esik, jobban érezni a Nyugat-vidéket, ha ázott. Erre az erdő dimbes-dombos, szép sűrű, néha nem is tud haladni az ember a fák között.

Az egyik domboldalon a kutyák elhallgatnak, összeverődnek, tompa lépések zaja hallatszik, abbamarad, majd újraindul. Lambert erősen tartja kutyáit, azok vadul rángatni kezdenek, veszettül csaholnak, öröm hallgatni, micsoda büszkeség. S ha elengedné őket, csak hogy megnézzék, mi az? A lépések távolodnak, vagy, mert nedves a föld, azért nem hallani. Gyerünk. Ott, megint megmozdult, vagy mégsem, sosem bújik elő, fél órát bolyonganak így, egymás körül keringve, semmi kétség, nem ember ez, egy árny: vajon én futok utána vagy ő szórakozik a hátunk mögött? De hát mit akarhat a gazda árnya, ha nem akar semmit?

Két óra bolyongás az erdőben, az árny eltűnt, már sosem tudja meg, mi volt az, hacsak el nem engedni a kutyákat. Elengedi őket. Először beleszimatolnak a levegőbe, irányt keresnek az ázott avar- és hullott kéregszagban; hirtelen megérik a mozgásban lévő állati hús és izzadság csípős szagát. Nekiiramodnak. Már ott vannak, csak ugatnak és ugatnak, Lambert követi a hangokat, a Malefort-sarok felé

mentek, lefelé, a birtok határa felé. Saroknak hívják, pedig egy cseppet sem hasonlít sarokra, inkább kereszteződés, a dombok mögött megbújó két tanya felé vezető erdei utak futnak itt össze.

Lambert az erdőszéli fáktól még nem látja, mi történik, valami tompa hangot hall csupán, elfojtott kiáltást, az új úré lehet (az öreg hangja olyan volt, akár egy énekesé), már leszállt deres lováról, a testével védelmezi: Fogja már vissza a kutyáit legyen szíves, a kancám kicsit ijedős. Lambert úgy gondolja, nem csak a kanca ijedős. Micsoda egy nyúlszívű, és még ez a gazda, annyit sem ér, mint a legkisebb nyugati paraszt, elég nagy szégyen ez az ittenieknek. De talán hasznót is lehetne ebből húzni. Talán úgy lehetne rángatni, ahogy az ember akarja.

Mire vár hát, Lambert?

Lehet, hogy nyúlszívű, de karakteres ember, légy résen, Lambert. A vadór viszszahívja a falkát, hármat csap a vadászostorával, biztos kézzel vezeti ebeit, egy bükkhöz köti ki őket. Nem tudni, Lambert tartja-e ott Galagonya urat beszélgetni, vagy éppen ő az, aki Lambertet marasztalja; legyen elég, hogy végül beszélgetni kezdenek. A társalgás eleinte kissé döcögős: először a kutyákról beszélnek; az úrnak nehezebbre esik, hogy érdeklődést mutasson a kutyák iránt: túl közelről szagolgatják a kancáját. Szépek a kutyák, mondja, végül csak beismerte, szép kutyák, Lambert kutyái, a perrières-i kastély kutyái. A vadór keresztbefonja karját kordbársony kabátján, ha az úr így beszél, egész jól ki lehet jönni vele. Nézzük a folytatást.

Mondja Lambert, ez itt a birtok északi vége? Már évek óta nem jártam az erdőben.

Nem uram, ha még ötszáz lépést tesz, pont a nyugati határhoz ér, itt elég mocsaras a környék, nézze.

Hogy fény derült az újdonsült uraság tudatlanságára, Lambertet elégedettséggel tölti el.

Lambert, azt hallottam, maga nagyon ragaszkodott az apámhoz.

Jó ember volt...

Igen, ezt gondolják az itteniek, de jobban ki tudta mutatni a foga fehérjét, mint a maga legjobb normandija, eliheti nekem.

Megvoltak a maga különbségei, nekem is megvannak a sajátjaim.

Ez a ragaszkodás elég nagy gond. Nem titkolom maga előtt, hogy amikor visszajöttem, arra gondoltam, nem maradhat itt senki, aki neki szolgált. A szakácsnő, az istálló fiúk ismertek engem régről, ők maguktól elmentek még mielőtt visszajöttem volna; de jól is tették; semmiképpen sem akartam ilyen embereket a szolgálatomban. Apám inasa tudta, hogy nem fogom magam mellett tartani, már benne járt a korban, megkapta a fizetését. Végül is nem maradt, csak maga és a családja. Vártam, hogy elmenjenek. Miért nem mentek el? A születendő gyerekek miatt?

Kétség kívül, meg aztán a kutyák. Egy szakácsnő lecserélheti a lábasokat, attól azok még lábasok maradnak. De a kutyákat nem lehet csak úgy elhagyni, saját kezemmel segítettem a világra, betanítottam, ettettem őket.

Hát le kell öletnem a falkát, hogy távozásra bírjam?

Lambert elég félelmetes képet vághatott: Nyugalom Lambert, látom, hogy ugyanolyan gyorsan kimutatja a foga fehérjét, mint a kutyái vagy, mint az apám. Ez természetes lehet a maga foglalkozásában. Magába is szorult valami a kutyákból, a nyersességükből, és ez tetszik nekem. Kérdezősködtem maga felől. Azt mondták, hogy az apja sok fehéret megölt.

Ez azért túlzás.

Ha a többiek előtt nem is akar erről beszélni, előttem nyugodtan bevallhatja, személy szerint tetszik, hogy az apja egy fehér-ölő volt, én sem szeretem őket.

Úgy látszik, most Lambert tévedt el az erdőben és az uraság az, aki irányítja: mit akar kiszedni belőle a fehér-ölő apja kapcsán? Az apja a kékek pártján állt a forradalom idején, ez így igaz, de '93-ban még csak tizenhat-tizenhét éves volt; Párizsból lejövén a Vendée pártiak ellen harcolt, ezt mindenki tudja róla, de nem tett semmi rosszat, csak teljesítette, amit parancsoltak neki. S ha megölt is néhány fehéret, pár Vendée pártit, főleg huhogókat, azért tette, mert a helyzet erre kényszerítette, meg aztán a fehérek sem kímélték a kékeket. Az apját az Isten is a vidékre teremtette. Mintha elvárásolta volna a Nyugat. Majdnem el is felejtette, hogy egykoron a forradalomért harcolt. Végül egy olyan lányt vett el, akinek az apja együtt harcolt az idősebb Galagonya úrral a forradalom ellen, a kettő kiegyenlíti egymást.

Hol van itt a baj, Lambert? Miért akarja eltitkolni a tényeket? Én nem vagyok olyan, mint az apám. Ő minden Nyugaton zajlott háborúban ott volt. Én szívesebben lettem volna olyasvalaki, aki huhogókat öl, mint a maga apja.

Mit hord ez itt össze? morfondírozik magában Lambert, a volt uraság fia, aki szintén nemes, akárcsak az apja, anyja, úgy csinál, mintha az ellenségük lenne, lenézi a huhogókat a huhogók földjén? Miféle úr ez, aki messzire, a birtok végéig csalogatja a vadórét, hogy végül beszéljen vele, ráadásul miről? a politikai meggyőződéseiről, a régvolt partizánharcokról? Az öreg Galagonyáról és az ő apjáról? Hát nem ez az igazi huhogó provokáció, aminek segítségével most Galagonya úr vadórét valamásra bírta, hogy tulajdonképpen ő maga és ősei is a nemesség ellenségei voltak, s végül emiatt kergesse el a birtokról?

Lambert úgy érzi, védekezésre kényszerült: az apja jól tette, amit tett, most már halott: ő maga, a fia, mindig tisztességesen szolgált urait, sosem foglalkozott múltjukkal, sosem akart kéznek látszani a fehérek között, akik egy fikarcnyival sem voltak fehérebbek vagy kevésbé fehérek, mint az idősebb Galagonya úr. Ezen a kétszínű vidéken, a mi Nyugatunkon, az erdő egyik felén huhogók vannak, a másik felén, kicsit keletebbre forradalmiak, a határ mindig mozgásban van, Lambert maga is mindig oldalt vált, mint egy jó vadór, aki ismeri az erdejét és keresztbe-kasul bejárja.

Szóval maga opportunistá Lambert, úgy forog, ahogy a szél fúj, aszerint, hogy a király felől vagy az alkotmány felől fúj, a fehér apám idején fehér volt, a kék apjával kék, és velem? És ha valaki egyszer azt mondaná magának, hogy én a vörösökhöz tartozom?

Nem hinnék neki.
És ha tényleg így volna?
Micsoda?

Hogy tényleg a vörösökkel vagyok.

A báró úr csak össze akar zavarni ezekkel a színekkel, tulajdonképpen mire kel-
lek én a kastélyban, már azt sem tudom.

Én viszont annál inkább, és látom, hogy számíthatok a segítségére az ügyes-
bajos dolgaimban, Lambert. Sok finomságot vélek felfedezni magában a nyers erő
mögött. Jó emberismerő vagyok. Szükségem van egy ügyes vadőrre, aki többre ké-
pes, mint egy vadőr. Aki képes itt mindennel foglalkozni. Legalábbis egy ideig.
Mondjuk, a gyerek születéséig. Aztán majd meglátjuk. Kezdeképpen vigyen el a ta-
nyákra, Lambert. Ennek a két útnak a végén vannak, ha jól emlékszem, ugye? Men-
jen előre. Látja, köztársaságiként beszélek magához. A nép vezet engem.

Végül is jobb egy demokrata nemest szolgálni, mint egy királypártit. Lambert a
papokat nem szívlelte, a köztársaság pedig nem volt neki ellenszenves, legalább ezt
ráhagyta az apja örökül. Milyen könnyű lett volna, ha Galagonya úr nem viselkedik
olyan meglepően a parasztjai előtt, vagyis mindaz után, amit a Malefort-sarokban
elmondott, meglepően viselkedett, vagyis rangjához és a szokáshoz illően.

Lován beléptet Clos-Morinbe, vadőre előtte fut, falkáját láncon tartva. A gazdát
és családját felsorakoztatja, úgy találja, túl lassan kapják le fejükről a kalapot, sze-
mükre veti mocskos cipőjüket; lassú méltósággal veti le sárga kesztyűjét, városi
kesztyű, úri kesztyű, szitkozódik, hogy a saras udvaron csizmája piszkos lesz, visz-
szautasítja a gazda ajánlatát, hogy körbevezeti a földeken, megmutatja a gazdasá-
got. Gerzeau-nak hívják, ő a legidősebb a gazdák közül, Galagonya úr még azelőttől
ismeri; mikor a fiatalúr a múlt évi termésről kérdezi, amaz ügyetlenül a hajdanvolt
gazda dicsőítésével kezdi a beszédet; Gerzeau lehajtott fejjel motyog. Az úr úgy ta-
lálja, hogy a föld nem termett elég jól. De hát mit ért ő ehhez? gondolja magában
Lambert. Már több mint tizenöt éve elhagyta a birtokot, és most úgy tesz, mintha ér-
tene a kendermaghoz, minőségéhez, ahhoz, hogy mikor kell learatni, s mindezt a
legtapasztaltabb gazda előtt. A baromfiudvarhoz megy, suhint egyet az ostorával, az
állatok rikácsolva, egymásnak ütődve röppennek szanaszét, tollak szállnak min-
denhol. Micsoda mocskos népség, csak ennyit mondott az úr.

Garde-Champdieu-ben, a másik tanyán már le sem száll, egyre kisebb körökben
táncoltatja a lovát a parasztok körül, felkapja a vizet a tehének véznaságán, azzal
gyanúsítja Fleurielt, hogy rosszul feji őket. Aztán azt kifogásolja, hogy a tanya bűz-
lik, avas tej és sárszag terjeng, undorító. Micsoda? gondolja magában Lambert, de
hiszen ez itt egy tanya, hogy lenne már rózsailatú. Fleuriel szó nélkül lekapja kalap-
ját, tekintetét mereven a térdére szegezi. Galagonya úr hirtelen, se szó, se beszéd
megindul, és ügetve, mindenkit faképnél hagyva a kastély felé veszi az irányt.

Most Lambert és a kutyák futhatnak utána. A báró a lováról azt üvölti, hogy egy
közelgő forradalomnak el kell törölnie a vadászatot: Ki nem állhatom ezeket a vár-

úri, meg paraszti élvezeteket. Aztán megállítja szürkéjét: de azért kicsit bővíteni kellene ezt a falkát.

Most már semmit sem értek abból, amit mond, uram. Ennek így nincs értelme.

De hát egyszerű, mint a karikacsapás. Azt akarom, hogy maga legyen a vidék leg-szebb kutyáinak a gazdája.

Lambert fejében a dolgok egyre jobban összezavarodnak: mit gondoljon egy olyan emberről, aki azzal kérkedik, hogy kék-barát, sőt vörös-barát, aki csak úgy az ember képébe vágja a köztársaságot, a demokráciát, az egyenlőséget, de közben meg úgy megalázza a parasztjait, akár egy utolsó feudális úr, olyan kéjjel, ami az apjának, az ancien régime emberének eszébe sem jutott volna. S ami még rosszabb, mit gondoljon egy olyan emberről, aki el akarja törölni a vadászatot, ugyanakkor bővíteni akarja a falkáját? Vajon ez valami úri szeszély? Komolytalan beszéd? Vajon ő is csak egy olyan hibbant úrfi, amilyenből előbb-utóbb mindig felbukkan egy minden nemesi családban? Megnyugtató lenne a gondolat. De mit lehet tenni, neki ezt az urat kell szolgálnia.

Eugénie-nek nem sokat mond Lambert, aggályairól nem szól, egy vadőr nem beszél a feleségének a gondjairól, főleg, ha az hét hónapos terhes; Eugénie-nek csak annyit mond, hogy a Malefort-sarokban találkozott az úrral, és az biztosította afelől, hogy maradhatnak, legalábbis karácsonyig biztosan, a lényeg, hogy lesz miből fenn-tartani a családot. Együtt örülnek, pedig Lambert fél. Pont ez a fickó, aki akkora, mint két másik, aki a környéken mindenkinél magasabb, s oly szilárdan áll csizmájában, ő, akinek sűrű fekete bajszát meg kell emelnie, ha be akarja szürcsölni a le-vest, kissé hosszú, szögletesre vágott szakáll, imitt-amott néhány ősz szállal, a fején meg csak úgy feszül a bőrkalap – most megérti, hogy az igazi nyúl szívű nem az új uraság, mint ahogy eddig hitte, hanem ő maga. Fél ettől a sápadt férfitől, aki egész gyermekkorában betegeskedett, s talán még mindig beteg. Termete nyúlánk, tényleg jóképű, de egy kicsit még mindig túl sovány.

Fordította: LIPTÁK-PIKÓ JUDIT